

Juriconsultus. Dr Hoedemaker heeft nooit zulke dingen beweerd.

Canonici. Ik geef de letterlijke woorden van Dr Ph. J. Hoedemaker.

Juriconsultus. Nu ja, misschien heeft hij in den vóór-doleantie-tijd zulke woorden gesproken, maar sedert is hij van gevoelen veranderd.

Canonici. Maar de Haagsche Synode is sedert niet veranderd. De Synodale Organisatie is reeds in haar oorsprong onbepaald. Koning Willem I had geen macht in de Kerk, om haar de Organisatie op te dringen. De hedendaagsche onwettige zoogenaamde Synode is opgedrongen. Dit zijn de eigen woorden van Dr Ph. J. Hoedemaker.

Philalothos. Ge weet toch, dat Mr Groen van Prinsterer de Haagsche Synode een „Caesaropapistisch schepsel" en een „staatscreatuur" genoemd heeft?

Canonici. Dr Hoedemaker noemt haar zelfs een vrucht van de vrijzinnige politiek en van revolutionaire staatkunde. Nooit is aan de gemeenten de vrijheid gelaten deze Organisatie van zich af te schuiven, noch in 1852, noch in 1866, noch in 1886. Heel die Organisatie is onwettig in haar wezen. Dr Hoedemaker zei eens tot onze storen Friezen: „Gij buigt u voor den Anti-Christ. Totdat gij u vrijmaakt, ligt gij geknielt voor de Synode, met den strop om den hals!"

Pantaneochomous. Ik vond het vrij liefdeloos, dat gij al deze dingen weer ophaalt.

Dialecticus. Juist en ik begrijp heusch niet, waarom gij dit alles zegt.

Canonici. Begrijpt gij dat niet? En gij hebt zelf aan de Asser Synode verweten, dat zij een tweeling-zuster van de Haagsche Synode was.

Alzoo sprak Hoedemaker. Begrijp ik het goed, dan zegt dus Prof. Haitjema: in den naam van Hoedemaker, Assen is wereldsch. En Dr Kromsigt zegt: in naam van Hoedemaker: Assen is wereldsch. Maar Hoedemaker zegt: in naam van Hoedemaker, de Haagsche Synode is meer dan wereldsch.

Zoodat een angstige ziel vraagt: kan de kranke recepten schrijven, zonder eerst zichzelf het medicijn te zoeken?

En de nuchtere ziel zegt: ressentiment!

En de eerlijke: maak geen grapjes bij ernstige dingen en praat niet van wereldsche en macht-overschrijdende Synodes, zoolang gij zelf nog den moed mist, om tot den gevangenen leeuw van Ds Lingbeek te zeggen: „aanpakken" en — niet op de ratten wachten. Want Ds Lingbeek vergat, dat de rat en de leeuw in dit geval identisch zijn: en dat daarom een wachtende leeuw precies even slecht is als een rat, die weigert ook maar te knagen.

Waar zijn Hoedemaker's dreunende woorden? Assen is lankmoediger dan hij. Maar zijn zonen zijn grimmiger dan hij het was tegen zichzelf. Zij hebben tegen Assen leeuwentanden en voor zichzelf hopen zij op de kabbelende beweging en de knabbelende knaging der rattentanden. O Nederland, is dat nu saecularisatie of is het heilig geweld?

Van Haitjema, Barth, Kuyper, Bavinck, Gunning.

Prof. Haitjema, zoo we zeiden, verheerlijkt Barth en smeedt uit diens Zwitsersche hoogovens wapen tegen het Drentsche Assen. Inhoeverre die waardeering, die meer impulsief dan wetenschappelijk wil zijn, recht heeft, interesseert ons, nu wij via Barth-Haitjema worden gewaarschuwd tegen een Geref. Synode, met haar „verstandelijke betoogen". Prof. Grosheide schrijft in zijn genoemde recensie:

Misschien is het wel waar, wat Prof. Haitjema in de inleiding van zijn boek schrijft: Tot klaarheid te komen van zijn positie tegenover Karl Barth en de jong-Zwitsersche theologie, is de dringende roeping van iederen theoloog onzer dagen. Toch ben ik het meer met Dr Kolthaus eens, die hij meer dan een gelegenheid uitgesproken heeft, dat het optreden van Barth voor Duitschland een zegen is, doch dat Nederland, dat een Kuyper en een Bavinck heeft gehad, hem niet noodig heeft (vgl. ook Haitjema, bl. 150). Daar hebt ge het alweer, zou Prof. Haitjema zeggen. De theologen willen over het algemeen naar Barth, die profeet voor allen wil zijn, die allen wil afroepen van hun eigenwillige vroomheid, accommodatiezucht, menselijke idealen, die als oordeelsgetuige ook tot Nederland komt, niet hooren. Daarmee ben ik bij het boek van Prof. Haitjema gekomen en daarover en niet over Barth heb ik te schrijven. En ik ben tevens gekomen bij het groote bezwaar, dat ik heb tegen Haitjema's boek. Dat iemand voelt voor zijn held, dat hij geestdriftig over hem schrijft, kan men slechts billijken. Was dat niet het geval, dan was de held de beschrijving niet waard. Maar Haitjema stelt al te veel Karl Barth tegenover alle anderen. Ik kan het ook zoo zeggen, de tegenstelling openbaringsgetuige-theologen acht ik verkeerd, omdat ze ongelijksoortige dingen vergelijkt. Hoe Karl Barth zichzelf noemt en hoe anderen hem noemen, is ten slotte van weinig belang. Hij is of een theoloog en dan kan hij met andere theologen worden vergeleken, of hij is het niet, en dan heeft zulk een vergelijking weinig zin. Dat is verstandelijk, schematisch gerekend, zal Prof. Haitjema zeggen, ge beweegt u in de sfeer van het begrippen-schema der klare objectiviteit (bl. 154). Daar is iets van waar, ik kom op deze kwestie van ter zijde nog even terug. Maar als theologie wetenschap is, dan is ze niet getuigen, dan is ze formeel-verstandelijk, al handelt ze over dingen, die het verstand zeer verre te boven gaan.

Prof. Haitjema, zegt Prof. Grosheide, stelt te veel Barth tegenover anderen. Welnu, zulk een vergelijkingsmethode zal den één gelegenheid bieden, die anderen te verkleinen, en den ander juist de kans geven, Barth naar beneden te halen. Heeft niet in het „Alg. Weekbl. v. Chr.

dom en Cultuur" iemand (F. J. v. d. T. te Maasticht) opgemerkt, dat men al te veel Barth verheerlijkt, terwijl veel van wat in hem nieuw schijnt, al lang op eigen bodem gezegd was? Men leze:

Barth noemt het een waagstuk God te willen liefhebben of aan Zijn wil zich overgeven. Heeft onze Prof. Gunning ditzelfde niet reeds in 1862 betoogd? Prof. Haitjema wijst er in zijn boek op, dat alles bij Barth op „het ethisch-religieuze wordt gezet, op de persoonlijke conscientie-betrekking tusschen God en mensch". Maar van deze idee zijn de geschriften van onze Prof. v. Dijk of Prof. Gunning als doortrokken. Zij worden niet moede het steeds te getuigen: „Und wäre Christus tausendmal in Bethlehem geboren, und nicht in dir, so bist du doch verloren", luidt het motto op het „Kruis des Verlossers" van den jare 1860.

Heeft ook niet menig geref. of rechts-ethisch man ten onzent krachtig gepleit voor het eerherstel der theologie tegenover de verafgoding der Godsdienswetenschappen? Het wordt nochtans Barth op pag. 28 door Prof. Haitjema als een groote verdienste aangerekend.

Evenals zijn wijzen op het groote gevaar dat „de analyse van het vrome zelfbewustzijn zoo moeilijk ontkomen kan aan het pantheïsme".

Barth is de vijand van alle „Erlebnis-theologie" met haar gevaarlijk subjectivisme en hare miskenning van woord en kennis en belijdenis. Maar sprak niet reeds 30 jaar geleden Dr Kuyper of Bavinck van het bodemloos subjectivisme der Schleiermacher school? En heeft Dr Gunning er tot moede worden toe niet op gewezen in zijn „Van Calvijn tot Rousseau" dat men het geloof niet op wujsgerigen grondslag maar op den levenden Christus alleen, zoals de Romeinen-brief dat bedoelt, heeft op te bouwen? Barth spreekt over de opstanding in zijn behandeling van H. 15 van den Corinthen-brief, alsof hij een geestelijk Amerika ontdekte door niets te willen weten dan te leven uit het feit, de kale nuchtere realiteit van de opstanding. Maar den ernstigen Hollander is datzelfde in heel wat dieper, daarom minder pralend uitdagende wijze aangezegd door Dr Gunning.

Zoo zouden nog vele gereformeerden kunnen zeggen: gedachten, die Barth uitsprekt en die hij hem nog niet eens in stijl gehouden zijn, heeft de Geref. theologie reeds lang gesproken. Toch wordt deze wereldsch genoemd. En Barth heet een profeet en getuige.

Maar het „wereldsche" zit niet in de theologie, maar in de theologen, als het er is. En de verlossing ligt niet in het paradox, maar in den paradoxalen mensch, als ze er is. Er zijn meer menschen, die zelf van de vrije liefde leven, en alle getrouwde menschen burgerlijk vinden: gewinningsmenschen, de „verwereldlijken" in de liefde. Maar er zijn scharrelaars onder de scharrelenden, d.w.z. wereldlijke zielen onder de nog-niet-aan-het-meisje-gewenden, en er zijn prachtige volharders onder de getrouwen: ze hebben hun „regel" wel, en ook hun „term" en hun „systeem"; maar het hart is goed. Zoo is 't onder de theologen ook. Onder de dwepers met het paradox zijn soms de zelfzuchtigen, de vluchtigen, te slap om er mee te leven tot het einde toe; en die zijn de zelfzuchtigen, de verwereldlijken in de oogen van God. En er zijn termenleeders, en dogmatische naturen, gewoon en gewend aan veel; maar die toch ook te allen dage bewonderen en worstelen om wat nieuws, waarin de liefde zich verjongt en verdiept, de liefde voor wat nog te vinden is in het reeds gevondene. En dat zijn de ware zoekers. Wie het paradox heeft om er bij te blijven staan, is precies even „wereldsch", als wie een dogma van buiten leert om er bij te slapen.

„Doch de gemeente late zich door dit alles niet van de wijs brengen".

Ook niet door het gedweep met Barth bij wie hun eigen menschen niet kennen.

Kerkrechtelijke vragen.

We spraken straks zoowel over de kerkrechtelijke, als over de dogmatisch-exegetische kwesties in het geding-Geelkerken.

Over beide nog iets ten vervolge op wat reeds vroeger gegeven werd.

Allereerst de vraag: waarom werd Genesis I weggelaten in de vragen aan Dr G. gesteld? Kwamdenkende geesten zeiden: men durfde niet; men was bang voor den dag te komen met Gen. I, want de „rechters" waren zelf daarover niet eenstemmig. Opnieuw — want de legende leeft nog herinneren we aan het tegendeel, met de woorden van Prof. Kuyper in „De Heraut":

Alleen omdat de vermelding van Genesis I tot misverstand aanleiding had gegeven, alsof de Classis bedoelde Dr Geelkerken te ondervragen over heel het Scheppingsverhaal, werd dit op advies der professoren er uitgelicht. Anders toch zou in strijd zijn gehandeld met ons onderteekening-formulier. Daar toch staat uitdrukkelijk, dat een nadere verklaring alleen gevraagd mag worden van een predikant ten opzichte van eenig stuk der leer, wanneer hij gewichtige oorzaken van nadenken had gegeven. De preekcoupure van Dr Geelkerken gaf geen enkele reden tot nadenken of wantrouwen ten opzichte van hetgeen hij dacht of leerde omtrent het Scheppingsverhaal, om de eenvoudige reden, dat in de preekcoupure het Scheppingsverhaal zelfs niet genoemd werd. Hiernaar toch een onderzoek te willen instellen, zou dus metterdaad „inquisitoriaal" zijn geweest.

Wat voorts het befaamde art. 79 der kerkorde, waartegen Assen heet gezondigd te hebben, aan-

gaat, zegt de heer Ebling in de „Geref. Kerkb. van Amsterdam-Zuid" zeer terecht:

Wij gelooven, dat de opvatting, die een uitdrukkelijk tegen de Synode gericht verbod van direkte ingruiping, in dat veelbesprokene artikel 79, niet kan lezen, minder mechanisch-bindend, meer organisch-vrij en, in dit geval mede daarom, verkiezelijs is, dan de andere.

Over de betoogde wenschelijkheid, dat niet de Synode, maar de „classis" had moeten afzetten, zegt de schrijver:

Neem eens aan, dat de Synode (het feit, dat voor haar de zaak „ter beslissing" was voorgelegd, ter zijde latende), tot het inzicht van noodzakelijkheid van schorsing, resp. afzetting, gekomen, aan de Classis tot afzetting van den predikant had geadviseerd, en de Classis volgens dat advies had gehandeld — zou dan niet van menigen kant direct de ontstelde vraag zijn gerezen: „hoe kan de Synode dat toch doen? De Classis? Moet die vergadering, die reeds zoo lang met den aangeklaagde in min aangenaam contact staat, en al in zoo scherp conflict met hem is gekomen (we laten onze meening omtrent de vraag, wie van dat conflict de hoofdschuld draagt, hier ter zijde), nu, na de Synode, ook nog als daadwerkelijk handelend lichaam optreden?"

En wat de verplichting van de plaatselijke kerk-aangaat, als de Synode eenmaal gesproken heeft, en zoolang zij zelf niet kan aantonen, dat het besluit in strijd is met Schrift en belijdenis, zegt Ds Kunst in de „Geld. Kerkb.":

Een dienaar des Woords heeft in zekeren zin een algemeen ambt, in zooverre hij, in onderscheiding van de ouderlingen en diakenen, ook ambtelijk optreden kan in andere Kerken van het kerkverband, dan die waaraan hij plaatselijk is gebonden.

Geen Kerk kan een predikant ontvangen zonder medewerking der zusterkerken.

Dit beperkt de vrijheid der plaatselijke Kerk.

En geen Kerk kan een predikant in geval van schorsing of afzetting handhaven tegen den wil der samenwerkende Kerken in.

En vooral niet in onze Gereformeerde Kerken, waar schorsing en afzetting niet verricht worden door een college, dat als bestuur boven de Kerken staat, maar door de Kerken zelve in haar vergaderingen.

In gelijken zin spreekt Ds v. Lummel in de „Brielsche Kerkb." over het „zich conformeeren":

Dat „conformeeren" gebeurt in elke ordelijke vergadering, en dan begrijpt ieder, dat het zoo hoort; dat het niet anders kan.

Als het een gewone kerkeraad betreft, vindt ieder dat de natuurlijkste zaak van de wereld.

Of zou eenig meelevend lid van de Kerk van oordeel zijn, dat, als hij, op een kerkeraad een besluit was genomen — zeg met 9 tegen 6 stemmen — dat het een behoorlijke gang van zaken zou zijn, als die 6 dan in de gemeente gingen rondbazuinen: ik heb er tegen gestemd.

Zou het betamelijk zijn, als hij, de voorzitter van een kerkeraad gesproken had op de vergadering tegen een besluit, dat straks toch wettig genomen werd, dat hij dan weigeren zou het uit te voeren?

Duidelijk is toch de weg aangewezen — of bij gewetensbezwaar in beroep gaan — of anders voor vast en bondig houden wat wettig is besloten.

„Conformeeren" is nog niet zoo'n leelijk woord, als onze bezorgde vaderlandsche pers ons wil doen gelooven.

K. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie.)

Hooggeachte Redactie,

Eerst dezer dagen kwam mij Uw nummer van 7 Mei 1926 onder de oogen, waarin U onder het hoofd „Synode-indrukken" de beide missiven van Dr J. P. de Gaay Fortman c. s. bespreekt. Aan het einde van Uw artikel merkt U op: „Voorts trekt het de aandacht, dat deze tweede missive niet is onderteekend door Drs C. J. Honig en Dr H. R. Waltjer". Gelukkig trekt U uit het ontbreken dezer twee onderteekeningen verder geen conclusies; want, wat mij betreft, zou er alle kans bestaan hebben, dat die conclusies onjuist geweest zouden zijn. Ik heb aan de voorbereiding, opstelling en verzending der tweede missive niet medegewerkt om verschillende redenen. De voornaamste was wel, dat mijn werk mij bijna geen tijd overliet voor het noodige mondelinge overleg en het daaraan verbonden heen en weer reizen. Toen ik echter die tweede missive zag, bleek mij, dat ik mij daarmee in hoofdzaak had kunnen vereenigen. Ik betreur het vragen van onderteekening der „verklaring" en de daarop gevolgde maatregelen der Synode zeer en heb daarover bij mijn Kerkeraad bezwaren ingediend. Een debat daarover te beginnen — gesteld dat U het toestondt — lijkt mij echter onvruchtbaar. Alleen nog ééne opmerking. U constateert een groot verschil tusschen de eerste en de tweede missive. Dit groote verschil bestaat echter dan alleen als U uit de eerste missive ééne zinsnede ecarteert, welke, naar Uwe meening, haar ontsierde, nl. „conclusies, welke moeilijk vereenigbaar schijnen met de bij ons voelszins geldende Schriftopvatting, welke laatste ook schijnt te spreken uit de door de Classis Amsterdam aan Dr Geelkerken gestelde vragen, n.l. een Schriftopvatting waartegen Dr Kuyper ons reeds ernstig waarschuwde". U merkt bij deze zinsnede op:

„Het verwijt aan de Classis Amsterdam was geheel onverdiend.

Trouwens, het was tevens een verwijt aan de theologische hoogleraren, die geadviseerd hadden dezelfde vragen met een geringe wijziging opnieuw aan Dr Geelkerken te stellen.

Het bleek, dat de rekwestranten in dit opzicht niet voldoende georiënteerd waren".

Wat mij zelve betreft, kan ik alleen maar verklaren in